

A sang freda

El febrer de 1988, la Conselleria de sanitat clausurava tres centres on es comprava sang sense cap control. Les condicions en els quals es realitzaven les *donacions* eren un focus de contagi d'hepatitis. Ara han aparegut els primers casos de sida. I no han fet més que començar.

El juliol de 1988, un equip de metges de la sanitat pública valenciana descobria un nou grup de risc per a contraure la sida. Es tractava d'un grup d'homes de mitjana edat que presentaven febre, pèrdua de pes i trastorns respiratoris. Prompte se'ls detectà el virus HIV, causant de la sida. En les investigacions mèdiques negaven reiteradament haver mantingut pràctiques homosexuals o haver consumit drogues intravenoses. No obstant això, tenien en comú la seua penosa situació econòmica, que els havia obligat a vendre sang en bancs privats de la ciutat de València.

L'informe sobre aquest primer grup revelava que l'única possibilitat d'haver tingut contacte amb el virus HIV, era mitjançant l'instrumental utilitzat en els bancs privats de sang. Les donacions s'havien efectuat amb posterioritat a l'any 1985 i, segons l'informe mèdic, el llarg període d'incubació de la síndrome pronosticava que, més endavant, apareixerien nous casos. Ara, el pronòstic s'ha confirmat.

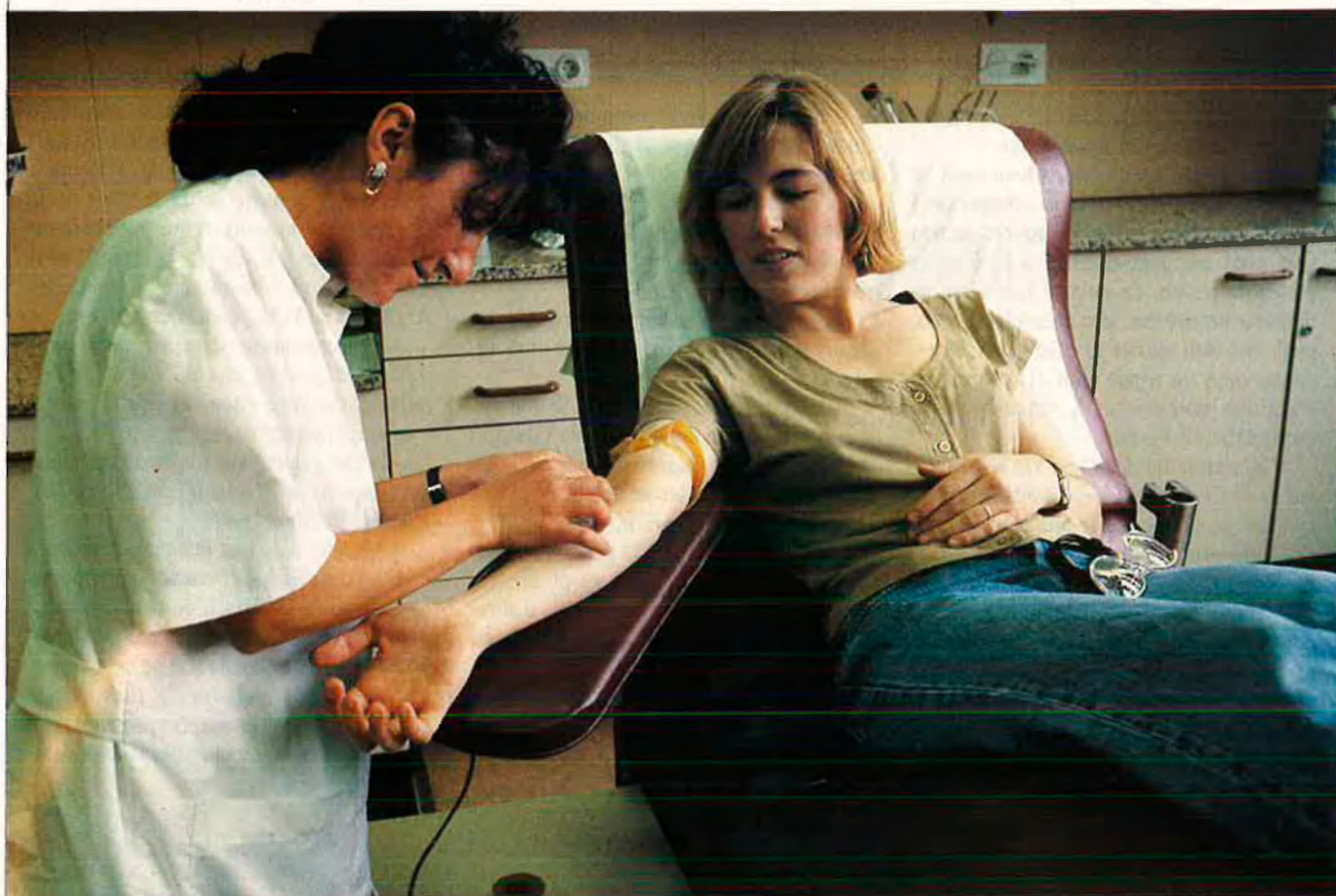
SIDA I HEPATITIS PER 1.300 PTES

La venda de sang havia estat una pràctica legal a la

qual recorrien molts indigents per tal de guanyar unes pessetes. Els centres privats de plasmafèresi recollien sang a uns preus ridículs i després de dividir-ne els components la venien a hospitals i centres farmacèutics. Tal com ja va denunciar EL TEMPS (Núm. 15), el seu funcionament era difícilment controlable i es feia en unes condicions sanitàries més que dubtoses. Les mateixes característiques dels donants, molts d'ells alcohòlics o drogaaddictes, juntament amb la poca atenció que posaven en la seua tasca els responsables dels hemobancs, també anomenats *vampirs*.

eren el còctel ideal per a gestar una negligència mèdica d'imprevisibles conseqüències. Malgrat que la Conselleria de Sanitat de la Generalitat valenciana els va tancar, ara fa dos anys, el mal ja estava fet.

La ciutat de València albergava tres bancs privats de sang: SERCAM, del doctor Serrano Camacho, al carrer de Gordillo; el del doctor Juan Lerma Belenguer, al carrer de Gorgos i el del doctor Montoro, al carrer del mateix nom, Doctor Montoro. Els veïns de l'últim comentaven a EL TEMPS: "Sempre hi havia gent esperant a la porta perquè obriren.

Els locals, ja tancats, no seleccionaven els seus proveïdors.

molts estaven borratxos i alguna vegada vam veure algú drogar-se amb una xeringa. Un dia aparegué un home mort a la porta del local".

El funcionament era molt senzill. Qualsevol podia donar sang sense cap mesura de control. Les extraccions eren d'uns 400 centímetres cúbics. Per cada extracció *doble*, el donant podia cobrar de 1.250 a 1.350 pessetes, i, en alguns casos, obtenir un entrepà o un batut per refer-se.

Cada deu donacions es tenia dret a un *premi*. També es podien obtenir premis si es presentaven nous donants. La pràctica feia que alguns dels

donants arribaren a ser gairebé professionals. Sense fer cap cas dels períodes de descans i aprofitant-se de la manca de control en els centres, alguns donants s'esprenien i anaven a dos hemobancs diferents en un mateix dia.

El negoci per als centres era rodó. La manca d'una política adequada de planificació per a les donacions de sang feia que el Ministeri de Sanitat no tinguera altre recurs per a obtenir plasma que importar-lo o comprar-lo als centres privats. El plasma importat venia dels Estats Units, on molts dels bancs són també

privats i se situen prop de la frontera amb Mèxic per tal de proporcionar uns dòlars fresquets als que comencen l'aventura de l'emigració. Per cada litre de plasma fresc els *vampirs* cobraven (ja fa més de sis anys) 6.500 pessetes i n'obtenien 4.000 de beneficis nets.

La poca cura amb els materials de transfusió feia que, tal com ja denuncià EL TEMPS, molts dels donants acabaren agafant l'hepatitis. Les tècniques de control no eren les mateixes en cada centre, de manera que alguns que eren rebutjats en un se n'anaven a un altre i, el que

és més greu, no hi havia un control seriós per part de l'administració. Aquesta falta de control ha estat una de les responsables del contagi de la sida, que costarà la vida a un nombre creixent de pacients.

LES CONNEXIONS INTERNACIONALS

La primera alerta descoberta a València va fer que prompte es detectara l'autèntica raó per la qual havien estat infectats amb el virus HIV: alguns pacients que no pertanyien als tradicionals grups de risc: homosexuals, droga-addictes i pacients amb freqüents transfusions. Als Països Catalans, a més dels de València, s'ha detectat algun cas de donants remunerats en centres situats en ciutats del cinturó de Barcelona, i a l'estat espanyol, a Màlaga.

A partir del descobriment dels metges valencians, la comunitat mèdica internacional comença a trobar nous casos de donants remunerats de sang que s'havien encomanat de sida en els bancs privats. La connexió valenciana apareixia en molts d'ells. L'agost de 1988 la revista mèdica *The Lancet* recollia una nota del departament de sanitat pública de la Universitat de Sydney on es denunciava un nou cas. Al pacient se li havia trobat el virus HIV, tot i que ell negava haver tingut contactes homosexuals o haver utilitzat drogues intravenoses. Tot apuntava a un dels poc freqüents casos de contagi de dona a home, però ni la seua companya habitual ni les altres amb qui havia mantingut contacte tenien el virus HIV. Finalment reconegué que, el 1983, durant unes vacances a l'estat espanyol havia venut sang tres vegades, dues a Màlaga i una a València. Era el primer cas d'una xarxa terrible que començava a ex-

La creació del Centre Regional de Transfusions de la Generalitat valenciana ha estat un element clau per eliminar els risc dels bancs privats.

pandir-se pertot arreu.

L'octubre de 1988, una altra nota publicada a *The Lancet*, comentava un nou cas detectat a Anvers, Bèlgica.

El pacient, igual que l'anterior, havia venut sang a València i no havia tingut cap altre contacte amb elements de risc. Els metges reconeixien que la contaminació de l'equip de plasmàferesi era la causa del contagi. Aquell mateix mes apareixia una altra publicació a la mateixa revista. En aquesta ocasió el virus l'HIV havia estat detectat en realitzar una revisió pel seu embaràs a una dona berlinesa. Tant ella com el seu company i el fetus portaven el HIV. Ell havia venut sang en trenta ocasions en dos bancs diferents de València mentre passava unes vacances.

RESPONSABILITATS

Les últimes dades sobre el nombre de persones que podien haver resultat infectades amb el virus per haver venut sang en bancs privats de

València eren de 31 segons les estadístiques oficials, però altres especialistes parlaven ja de 50.

L'extracció social dels afectats és la major garantia perquè l'afer quede soterrat a l'opinió pública i no es realitze una investigació a fons. Algun dels metges que els van tractar manifestava a EL TEMPS: "És gent molt pobre i d'un nivell cultural molt baix. Tenen por de qualsevol relació amb les institucions i no saben què fer. No tenen un lloc de residència fixe i va d'un costat a l'altre. No demandaran ningú".

La Conselleria de Sanitat realitzà un seguiment dels tres bancs per tal de comprovar-ne les condicions de funcionament. La intenció era tancar aquells centres que, segons va manifestar un dels responsables, "a més de ser perillosos per la falta de control i garanties, resulten repugnants per la seua mateixa manera d'existir: comerciar amb la sang".

El 22 de febrer de 1988 els serveis tècnics realitzaven

una inspecció en dos dels bancs, el de Serrano Camacho i el de Lerma Berenguer, que va tenir com a conseqüència una ordre de tancament.

En la inspecció, es van detectar diverses anomalies. La falta de registres dels donants i les dates de les seues donacions, l'emmagatzemament incorrecte de les bosses de plasma, que podia provocar que s'alteraren les seues característiques i el risc per als donants de contraure possibles hemolisis, afecció derivada de la barreja de diferents grups sanguinis. Malgrat que les evidències eren moltes, els propietaris d'aquestes dues clíniques encara presentaren un recurs contra l'ordre, que a l'últim van retirar.

En el mateix informe es manifesta que en algunes de les bosses de plasma es detectà la presència del virus HIV. Com hem dit, la inspecció es realitzà el 22 de febrer, quatre dies després que esquera publicada al BOE la llei que obligava a realitzar les pro-

ves antisida en les extraccions i transfusions de sang i molt després que fóra obligatori als hospitals valencians.

Tant el doctor Lerma Berenguer com el doctor Montoro, l'expedient de la clínica del qual no ha pogut conèixer EL TEMPS, mantenen obertes consultes privades d'anàlisi. Segons les últimes informacions, l'australià que resultà infectat ha manifestat que vol iniciar accions legals però no sap on dirigir-se.

La gravetat de l'afer està encara per conèixer. Les ramificacions són inabastables; algunes preguntes fan feredat: ¿On anà a parar la sang contaminada?

La Conselleria de Sanitat, que eliminà radicalment el problema amb el tancament del centres i la creació d'un Centre Regional de Transfusions amb totes les garanties, sembla voler donar el cas per tancat i no ha iniciat cap investigació. Però cinquanta persones, de moment, estan condemnades a mort.

Jordi Sebastià